

ГОДИНА XII.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 45.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЏИЋ.

Изази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

ПОГЛЕД СА ПОЗОРНИЦЕ НА ПОЗОРНИЦУ.

ПИШЕ С. ЛУКИН ЛАЗИЋ.

IX.

Сад на измаку ваља ми се нарочито обазрети на једну мучну околност, која се тиче искључиво српског народног позоришта с ове стране.

Већ смо огуглали, слушајући силне жалбе, како српско народно позориште само себе једе, и свуда се — готово с правом — зебе, да ће то наше занемарено „мезимче“ само себе и појести, или — ако хоћете — само се себи испрестављати. Као што рекох, о томе се много говорило, али само говорило, јер досад нико одлучно не устаде, да томе потражи кореништа лека. Али шта сам ја ту развезао?! Радило се, како не! Ето, од прилике пре годину дана писало се и предлагало, како да се томе стане на пут. Устао је неко и врло озбиљно рекао нешто врло мудро. Наиме предлагало се, да се онај мањак, који непрестанце пузи трагом срп. нар. позоришта, као ружан знак сувремене малксалости, — да се тај кобни мањак у будуће понуђава из глумачких доходака, сирјеч, да се члановима позоришним смање оне грдне плате и одузме онај сувишни додатак, који су дотле онако раскошно уживали! Ту се, по неком застарелом финансијском начину, позивало на штедњу „одоздо“, на штедњу с оне стране, где се већ нема од куд штедети.

Том приликом одрицало се члановима речене дружине свако родољубље и обзир према самом заводу, што је можда била само брацка пренагљеност у бризи за будућност народа свог.

Видите, то је доста занимљиво, с тога ћете ми допустити, да је вредно загледати у ову шупљину, да видимо, на коме је дужност, да испашта ту још неиспитану кривицу.

У целој овој лекарској операцији три су главне погрешке: непознавање болести, неразумевање одношаја и непогодан, слаб лек. Махом је познато, да месечни приход већине чланова српског народног позоришта ретко прелази своту од 30—40 фор., што је приближно заслужи проста радника, а често бива, да је зарада вредног занатлије двојином већа. Међу тим, не сме се превидети једна тешкоћа. Прво: Морају се упоредити најпрече потребе глумчеве са потребама радника и занатлије, па смо одмах на чисто. Друго: Мора се имати у виду, да непрекидно сељакане излаже дружину несаразмерним трошковима, који проистичу из разлике у ценама потреба, које су на разним местима разно и одређене, док приходи остају увек на једној мери.

Из свега тога може се извести само један закључак, а то је: да су с те стране сви извори штедње сасма пресушени, јер је штедња са платом изведена до крајње могућности — осим ако се неће у крају и превару!

Што се тиче онога вајног додатка, треба знати, да се њиме решавају најважнија животна питања код приличног броја чланова; док на душевну храну, на ваљану књигу, што је од исте важности,

и на угледну и пристојну спољашност неки не смеју ни да помишљају — а то је знање, то је углед, то је моћ! Нека се одмери, колико се све захтева од нашега глумца, а колико му се даје.

Но кад се, уз пркос свему, представи могућност овога начина штедње, ја сам опет тако слободан сумњати, да би се тиме благајница овога народног завода довела у боље стање.

Па хајде рецимо, да је и то могуће, ипак то не би била никаква помоћ, него управо — штета. Тиме би сам завод био морално оштећен, јер дар и мар вазда пропадају, кад им се ничим не јемчи ни за најближи опстанак и кад се заграде све стазе душевнога напредовања. Само одушевљење ствара, а мрзовоља убија и руши. Са уметношћу се не лицитира ценом новчане награде, него ценом талента и чврсте воље, а то се истом онда постиже, кад се све мисли усредсреде у позиву свом. Па баш за то сам уверен, да тај мањак пре може подмирити цела једна општина (а често их је и више на окуну), него једна дружиница од двајестак особа, која махом нема ни куће ни кућишта. Ако, дакле, овом заводу није ујемчена будућност у читавом српском народу — у што сумњам — за цело га неће одржати ни ова гомилца његових представника, па ма како биле јаке везе, које их везују за њ.

Него наведеном приликом сретно је истакнуто нешто по све ново. То су ти такозвани „банкети“. Предлагало се, да се сав онај новац, који би се утрошио на банкете, унесе у позоришну благајницу. Тако је било речено и заиста врло мудро речено. Тим би већ нешто било заштеђено — заштеђено од луксуса. Ту још само ваља пронаћи начин, како да се то врши, па да нас види Бог!

Али само је чудно, што је предлагач сматрао те банкете као луксус позоришне дружине! То никако не стоји. И ако се тиме указивала почаст дружини, ипак је то свагда био и остаје луксус само ужега круга грађанства, по својој драгој вољи.

Домаћин, који из поштовања према своме омиљеном госту приређује какву част, не може то ваљда сматрати као луксус свога госта? У осталом један претплатник, који се редовно претплаћује на једно или више места, указује и заводу и дружини већу почаст и већу услугу, него што су сви банкетни, ма како сјајни били. Банкети остају у усмени, као нешто лепо, као ласкав израз међусобне кокетерије, што позоришту толико исто користи, као кад гладна човека понуде чашом шампањца; а дело претплатниково према томе изгледа, као сигуран стисак пријатељске руке, која јемчи за дуг живот и сретнију будућност. Та ваљда ми нико неће порећи, да се родољубље поштованог српског грађанства, на мерилу опште народне свести, не ће мерити по броју испијених чаша и здравица, него по количини вишка, којим је потпомогнуто напредовање наших народних установа? То је било, по коме се одређује живот свакога народа, и без чега безусловно нема напретка, јер — као што стари завет вели — ни Бог Адама није створио празних руку.

Све ово, што смо се доведе о штедњи разговарали, може се овако разјаснити: Дошао сирома човек код драгуљара, да купи сјајан накит својој невести. Све му се допада, све би хтео да има на један пут, само да може. Најзад пробере оно, што му се најбоље свидело — али јест! нема довољно новаца! Драгуљар, да не би пропустио кулца, подвали му лошцију робу за ону своту, коју му је могао исплатити. Сирома човек мисли да је то свеједно, и трчи дома у нади, да је свршио добар пазар.

То значи: да се не треба ни мало чудити, ако српско народно позориште, под оваквим условима, почне онадати. У српском народу има дивна црпловица: Што платиш то купиш.

А сад на завршетку да видимо, како је сирома човек поступао са својом зарадом, кад му сад недостаје оно мало новаца да купи много бољу ствар, и да ли заиста није могао да подмири потребну своту, или се само претварао да би се боље могао ценкати.

ЛИСТИЋИ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У НОВОМ САДУ.

(„Отело.“ Трагедија у 5 чинова, написао Вилем Шекспир, прва четири чина превео Г. Гершић, пети А. Хаџић, за српску позорницу удесио А. Хаџић. Приказан 15. дец. о. г.)

Сваке је хвале вредно, што су сви приказивачи редом озбиљно били прегли да одговоре својим задатцима. Само на тај начин могу се постићи лепо успешни у позоришном свету, у глумачкој уметности. Само озбиљно проучавање улога доноси глумцу и славе и хвале.

Насловну улогу приказао је г. Ружић. У почетку приметило се на игри му као да му нешто фали. То је тако трајало до трећег чина, ал' одатле све до краја вратила му се стара снага, која га после није остављала све до краја. Снажан је био у својој грдној тузи, снажан у свом големом јаду, снажан у свом очајању кад се почне сумњати у верност, у љубав своје Дездемоне, која му је створила рај на земљи. Снажан је и силап је био, кад оно као тигар скочи и на земљу обори Јага, који му душу трује љубомором. Ал' најснажнији и најстрашнији био је у јарости и беснилу свом, кад Дездемону дави, на после кад дозна да је она била невинна. Сваки звук гласа му казивао је јасно и разговетно, да му је у души настао „каос“, поћ, тамна, црна поћ, којој не свиће дан. Г. Добринићу припада част и хвала, што је тешку улогу Јага извео на вештачки начин. По свему се видело, да је дао себи доста труда, да се много мучно и учино, само да створи Јага онако, као што га је замислио највећи познавалац људи и њихових ђуди. И признати морамо, да је врло лепо успео и у целини и у подробностима у приказу тог препреденог уље и ниткова, само нам се чини, да му је ваљало мало јачим цртама и потезима обележити демонску страну јаговог карактера. Изврстан је био и у свом претварању како је он поштен, честит и ваљан човек. То су биле тако добро удешене жице на његовој црној раздесној души, да су давале потпун акорд Г. Л. Хаџићева (Дездемона) и појавом и игром својом знала је задобити публику. Нарочито су јој добро пошли за руком моменти када пред сенатом исказује љубав своју према Отелу и кад моли Отела, да опрости Касију. То јој је ишло од срца. Песму о врби и завршне речи после тога не би ваљало да казује тако тужно и жалосно, као да већ зна, да ће Отело учинити крај животу јој. Г. Миљковић (Касио) елегантном појавом и неформалном игром својом много је допринео, да у души отеловој пробуди љубомору, то „страшило зелених очију.“ Г. Милојевић био је сувише благ, доброћудан Дужде

од Млетака. Мало више енергије и строгиости треба да покаже поносити дужде од Млетака. Г. Лукић (Брабанцио) није за доста обележио прегор за изгубљеном ћерком својом, а то се мора изпети, да би се могло произвести саучешће према несретном оцу, ког је ујела за срце ћерка му. Похвалу заслужује гђа Милојевићка, која је као Емилија у последњем чину показала доста енергије и у говору и у кретању. Г. Марковић (Родриго), г. Васиљевић (Лодовико), Лазич (Монтано) добро су извели своје омање улоге, па и на осталима се видело, да говоре и раде, као да их задахнуо био велики дух шекспиров.

Први, други и трећи дан Божића:

ПУТ ОКО ЗЕМЉЕ. ЗА ОСАМДЕСЕТ ДАНА

са предигром:

„ОПКЛАДА ЗА МИЛИЈОН.“

Глума са певањем, играњем, провалама, у 5 одеља и 14 слика. Написали А. Д. Енери и Ж. Вери. Превели Милер и Бадалић. Музика од Суне-а.

Предигра.

Слика I. „Опклада за милијон.“

I. Раздео.

Слика II. „На каналу Сујецком.“

Слика III. „Удовица рачина.“

II. Раздео.

Слика IV. „На ломачи.“

Слика V. „У име закона!“

Слика VI. „Змијска пећина на Борнеју.“

III. Раздео.

Слика VII. „Копач злата од С. Франциска.“

Слика VIII. „Нападај на пацифичкој жељезници.“

Слика IX. „Циновски степен код станице Керни.“

IV. Раздео.

Слика X. „На лађи Хенријети.“

Слика XI. „Канетан Фог и ужасна експлозија лађе „Хенријете.“

Сл. XII. „У чамцу на бурним валима.— Ливерпул.“

V. Раздео.

Слика XIII. „Злочинац од своје воље.“

Слика XIV. „Троје сватова у једаред.“

Све за овај комад нарочито зготовљене лене, нове декорације радио је наш познати декоратор и позоришни сликар г. Таса Исајловић.

Тако исто набављен је цео нов прибор и зготовљено је ново одело за овај комад. И ако је на тај комад потрошено до 400 ф. а.вр. улазне цене не ће се повишавати, само да би се дала прилика, да што више њих виде тај комад, који се свугде, где се год до сад давао, ванредно допао и доживио, да се по сто и више пута представљао.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

26. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

Са спуштеним ценама.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 20. ДЕЦЕМБРА 1887.

СЕОСКА ЛОЛА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 3 ЧИНА, С ПЕВАЊЕМ, НАПИСАО Е. ТОТ, ПРЕВЕО И ЗА СРПСКУ ПОЗОРНИЦУ
УДЕСИО С. ДЕСКАШЕВ, МУЗИКА ОД Д. ЈЕНКА. (НЕКЕ НОВЕ ПЕСМЕ КОМПОНОВАО Р. ТОЛИНГЕР.)
(РЕДИТЕЉ: ДОБРИНОВИЋ.)

ОСОБЕ:

Павле Поповић	Милојевић.
Милан }	Димитријевић.
Босиљка }	М. Максимовићева.
Ленка, сироче под надзором поповићевим.	С. Миљковићка.
Стеван Драгић	Марковић.
Јелка Чизмићева	Ј. Хаџићева.
Смиљанић	Лазић.
Смиљанићка	З. Милојевићка.
Пела, имућна жена	Д. Николићева.
Окружни комесар	Кестерчанек.
Панта Букало, певац	Лукић.
Мита Крадић, ноћни стражар.	Добриновић.
Крадићка.	Ј. Добриновићка.
Марко Ваје, крчмар код „Макове седмице“	Врга.
Први } циганин	Васиљевић.
Други }	Исајловић.
Јован, слуга код Поповића	* * *

Сељаци, сељанке, цигани. — Други чин збива се две године после првог. —
Догађа се у селу у Бачкој.

У уторак 22. децембра први пут: „МОЈ ЦЕП.“ Шаљива игра у 3 чина,
написао М. Калић.

Ко од наших поштованих сталних претплатника жели своја места и за ову пред-
ставу задржати, нека изволи ту намеру своју изјавити у позоришној писарници
најдуже до 11 сахата пре подне.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 пре и од 3—5 сахата
после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.

(B. út. fir.)